

Jānis Jaunsudrabiņš (1877–1962) was a famous Latvian author and painter. His life and work were imbued with bright light and clear vision. Having come from the countryside, Jaunsudrabiņš was well familiar with the life on the traditional Latvian farm and its intimate connection to the cycles of nature. As many Latvians he, too, had to experience personally the dramatic shifts and collisions of the 20th century. During World War I, Jaunsudrabiņš shared the fate of many refugees in Northern Caucasus; then he experienced peace and relative prosperity of newly independent Latvia and familiarised himself with Western culture. At the end of World War II, Jaunsudrabiņš was once again a refugee – this time in Germany where he settled in Kerbeck, living there until his death in 1962. In 1997, Jaunsudrabiņš was reburied in Latvia, near his Nereta birthplace.

Having studied drawing and painting in Riga and perfected his skills in Munich and Berlin, Jaunsudrabiņš vividly revealed his sincere and benevolent personality in his works, both in visual art and literature. He was particularly loved and acclaimed for his literary work, however, including fiction. Jaunsudrabiņš was also the translator of many foreign classics. Indication that his oeuvre was in the highest esteem was the Three Star Order awarded him already in 1927.

During a stay at the writers' retreat Burtņieku Nams on the outskirts of Riga, Jaunsudrabiņš started writing his masterpiece, "The White Book", one of the most outstanding works of Latvian literature. The first part of it was published in 1914 and the second followed in 1921. It is a fictionalised memoir of the writer's childhood seen through the eyes of the protagonist Jancis, and, at the same time, a panorama of the Latvian country life in the mood of the late 19th century and passing of the year with its four seasons' cycle, supplemented with heartfelt illustrations by the author. Despite the realism with which everyday life is depicted, the book has spiritual undertones and its humanist ethic is akin to Latvian folksongs, the dainas. The benevolent attitude towards nature, people and life as such grows on the reader and in later life is remembered with great fondness by many Latvians who read it in their childhood.

An attractive ethnographic testimony, yet, looking beneath the surface, we encounter in this book a message on the Latvian spirit, character, mentality, closeness with God and the nature, and toil. Hence "The White Book" is gaining in importance in our globalised and urbanised environment. It can be compared to a cornerstone or an anchor, yet it is also a lighthouse that may help one stay afloat in the stormy global seas. For Latvians, it is a book that is kept not far from the Bible.

The deceptively provincial lessons of "The White Book" are at the very heart of the patriotic call once issued by Jaunsudrabiņš in exile: "Remember Latvia!" Guided by this heartfelt motivation, Latvijas Banka has emitted a euro collector coin to commemorate the 100th anniversary of "The White Book" by Jānis Jaunsudrabiņš.

LATVIJAS BANKA
Informācija pa tālruni 67022434. Information by phone +371 67022434.
info@bank.lv www.bank.lv

BALTĀ GRĀMATA

THE WHITE BOOK

Nominālvērtība – 5 eiro, svars – 25.80 g,
forma – daudzstūris, metāls – 925 sudrabs,
kvalitāte: *proof*, monētas josta – gluda.

Māksliniece Sandra Krastiņa.
Monēta kalta *Koninklijke Nederlandse Munt* (Nīderlande).

Face value: 5 euro; weight: 25.80 g;
polygonal form; metal: silver of .925 fineness;
quality: *proof*; edge: plain.

Artist: Sandra Krastiņa.

The coin is struck by *Koninklijke Nederlandse Munt* (the Netherlands).

Jānis Jaunsudrabiņš (1877–1962) ir latviešu literatūras baltais tēvs – rakstnieks, dzejnieks, dramaturgs un arī gleznotājs. Baltas domas, gaišuma caurauti darbi, paša mūžs – dzidrskanīgs un gaišs kā baltie bērzi aiz Latvijas zilā ezera. Nācis no Neretas strādīgiem kalpiem, no "Krodziņiem" un "Riekstiņiem" (vēlāk "Baltajā grāmata" aprakstītajām Mūsmājām), Jānis Jaunsudrabiņš labi zināja lauku cilvēka dzīves svaru, svarīgumu un ciešo saikni ar Latvijas dabas ritumu. Kā daudziem latviešiem, arī viņam nācās dzīvot 20. gs. dramatisma likločos laužtu dzīvi. 1. pasaules karš aizveda bēgļu gaitās uz Ziemeļkaukāzu, tad nāca arī labāki – Latvijas brīvvalsts – gadi un rietumu kultūras iepazīšana. 2. pasaules kara trimdinieka ceļi veda uz Vāciju, kur rastas mājas Kērbekas "Mēnesnīcā" un gūts mūža miers, bet 1997. gadā Jānis Jaunsudrabiņš pārāpbedīts dzimtajā Neretas pusē.

Viņš skolojās Venjamiņa Blūma Rīgas zīmēšanas un gleznošanas skolā, papildināja zināšanas un prasmes Minhenē un Berlinē, un viņa personība spilgti atklājās gleznās un zīmējumos, kas, tāpat kā viss viņa rakstītais, pildīti ar neparastu sirsniņu un labestības gaismu un arī pieder pie klasikas krājumiem. Īpaši ar stāstiem, romāniem un dzeju Jānis Jaunsudrabiņš kāpa augstajā atziņas kalnā. "Aija", "Jaunsaimnieks un velns", "Vēja ziedi", "Kaukāza vēstules", "Augšzemnieki", "Uršulīte", "Ar makšķeri", "Zaļā grāmata" – tikai dažas pērles garajā viņa radīto vērtību virtenē. Viņš pārtulkojis arī daudzus pasaules literatūras klasikas darbus. Meistara veikums jau 1927. gadā novērtēts ar Triju Zvaigžņu ordeni.

Jānim Jaunsudrabiņam uzturoties rūpnieka un mecenāta Augusta Dombrovska balstītajā Mīlgrāvja Burtnieku namā, likti pamati vienam no izcilākajiem latviešu literatūras meistardarbiem – "Baltajai grāmatai",

kuras pirmā daļa izdevuma veidā pie lasītāja nonāca 1914. gadā, bet otrā – 1921. gadā. Tas ir rakstnieka bērnišas atmiņu stāstu apkopojums mazā Janča skatījumā un vienlaikus latviešu lauku dzīves pārskats 19. gs. nogales gaisotnē un četru gadalaiku ritējumā, papildināts ar autora sirdssiltajiem zīmējumiem. Lai arī viss reālistiski un sadzīviski atainots, "pēcgaršā" "Baltās grāmatas" tēlojuma audums pārtop romantiskā dreļļu rakstā kā latviskajos linu dvieļos un galdautos. Tā ir izcila dvēseliskuma un dainu humānisma skola. "Baltās grāmatas" augošo virsvērtību lasītājs apjauš pamazām, mūžam ritot, un dažkārt ar sentimenta asarām acīs.

Var šo darbu skatīt kā saistošu etnogrāfisku kultūrliecību, bet, ielūkojoties dziļāk, rodam vēsti par latviešu garu, raksturu, mentalitāti un mūžsenajām saknēm Dievā, dabā un darbā. Tālab "Baltā grāmata" kļūst arvien svarīgāka mūsdienu globalizētajā un urbanizētajā vidē. "Baltā grāmata" ir vienlaikus gan pamats, gan enkurs, gan bāka, kas var līdzēt turēties lielajās pasaules bangās. Tā ir kā galda grāmata, kas liekama tuvu līdzās Bībelei.

No "Baltās grāmatas" šķietami laucinieckās Janča mācības izaug mūsdienās vitāli svarīgais un patriotiskais Jāņa Jaunsudrabiņa aicinājums "Piemini Latviju!". Ar šādu sirdsdarba motivāciju Latvijas Banka emītē eiro kolekcijas monētu Jāņa Jaunsudrabiņa "Baltās grāmatas" 100 gadu jubilejas atcerei.

